

7000 nordmenn sloss under Hitlers fane:

Svein Blindheim: — Det er ikke min oppgave å dømme, like lite som å frikjenne. (Fotot: Asgeir Valldal)

■ ■ Vi har ikke hatt noen debatt om frontkjemperne her etter krigen. Ingen som har spurt seg hva det var som fikk 7000 unge nordmenn til å kjempe på Østfronten, hva slags mennesker de var, hvilket miljø de kom fra. I 35 år har det vært en myte at frontkjemperne det var en mer og mindre kriminelt bermet og endel forvillede idealister.

■ ■ I en bok som kommer til høsten blir denne myten smadret. Tidligere major og «frontkjemper» i Kompani Linge i det tyskkokkuperte Norge, Sven Blindheim har skrevet boka: «Nordmenn under Hitlers fane».

Den gir et ganske annet bilde av frontkjemperne.

■ ■ De aller fleste var idealister som ville bekjempe bolsjevismen, og de ble stort sett rekruttert fra en sosial overklasse. De vokste opp i en nazistisk ghetto. En ghetto de fortsatte i etter krigen, rett og slett for å overleve. Mange i den ytterste nød. Pleuritt og tuberkulose var ikke skjelden i frontkjemperfamilier de åra.

A vreling av Regiment Nordland avlegger ed for tyske offiserer før de sendes til fronten i 1941.

HVA ER SANNHETEN

100686

OM FRONTKJEMPERNE?

Tilskyndet av Erik Aalbak Jensens store roman «Kridtstreken» (anmeldt av Johan Borgen i Dagbladet 7/3) har det i Danmark denne vinter vært en livlig debatt om østfrontkjemperne.

En tilsvarende debatt har vi ikke hatt her i landet, enda det nå er en menneskealder siden krigen som dette nasjonen slik at brødre i ekstreme tilfelle kjempet på hver sin front, i øst og vest.

Etter landsvikkoppjøret var sluttstrek satt, det var ikke mer å beskjefte seg med.

Bildet var så greit, og hva frontkjemperne angikk: Det var en flokk eventyrere, berme, og noen få forskrudde idealister. Det er myten. Og den lever videre hos nye generasjoner.

Som de fleste myter er denne tvilsom og altfor enkel. Den skjuler mange interessante menneskelige spørsmål og problemer. Det ville være et fatigdomstegn, en fallitterklæring, både sosiologisk og historisk, om ikke myten ble gått nærmere etter i sømme. For det er klart at det er spennende stoff gjemt bak det faktum at 15.000 nordmenn meldte seg til fronttjeneste for Hitler.

GRUNNLAGET

Interessant er det at den første som har tatt de norske frontkjemperne for seg seriøst som forsaker er Svein Blindheim, kjent for innsats og nervepirrende operasjoner som Kompani Linge-kaptein i det tyskokkuperte Norge de to siste årene av krigen. Etter at han i 1966 sluttet i Forsvaret, som major, har han utdannet seg som filolog. Han skrev sin hovedoppgave om frontkjemperne, og har seinere arbeidet videre på denne. Det er blitt en sosiologisk/historisk analyse av frontkjempernes bakgrunn og hva som fikk dem til å gå til Hitlers tjeneste. Til høsten kommer den ut i bokform på Norges Boklag under tittel «Nordmenn under Hitlers flagg».

Grunnlagmaterialet for Blindheims avhandling er 370 av de ca. 7.000 som kjempet på Østfronten. (Bare halvparten av de 15.000 som meldte seg frivillig kom nemlig til fronten.) Dessuten har han gjennomgått materialet vedrørende vel 700 av de faine

frontkjemperne. Stoffet har han ellers samlet ved å gjennomgå rettsakene fra landsvikkoppjøret, brev, dagboksnotater og andre utrykte ting samt intervjuer med frontkjemperne selv, familie og venner.

MANGE GRUNNER

«Hva var det som fikk Dem til å ta fatt på dette stoffet?»

«Grunnene var mange. Jeg var i Russland, på gjennomreise til England, sommeren 1941 da tyskerne angrep russerne. Mange landsmenn i SS-regimentet Nordland var med. Jeg ble oppatt av hvorfor de gikk til den ytterlighet mens jeg selv valgte den andre. Jeg kjente flere av dem fra deres krigsskoletid.

Våren 43 kom William Houlder og jeg hjem i fallskjerm- og ble

Tekst: Bernhard Rostad

seinhestes sendt til Kongevinger for å reorganisere motstandsbevegelsen. Der ble Germanisk SS i Norge trent, og det var en mengde norske i grensepolitjenneste.

Vi ble arrestert av våre landsmenn. Og vi skjøt oss ut og ble jaget i 2 døgn før vi kom oss over til Sverige. Igjen ble jeg oppatt av spørsmålet hva var bakgrunnen for en situasjon der landsmenn endte i åpen kamp på liv og død?

VRANGFORESTILLINGER

«Dette har jeg stadig vendt tilbake til i 30 år. Noe som har påskyndet meg, jeg vil si i kanskje utslagsgivende grad, er skolens framstillingen av krigen. En oppfatning som festner seg hos folk flest og lett blir den historisk gyldige hos nye generasjoner. Den går blant annet ut på at frontkjemperne var berme - svært mange tidligere straffedømte for kriminelle handlinger. Videre er den vrangforestilling utbredt at de som drog til England kjempet

på den fronten. Tull, uskyld uttrykket. Det var bare noen få som kjempet, i flyvåpenet, marinen og kommandosvdelinger. De fleste trakk til lyngen i Skottland.

Men de 7.000 på Østfronten kjempet. Vi har ingen forordninger om hvor beinhardt de hadde det, hvilken nådelose krig de var midt oppe i. 1000 av 7000 tall, en bemerkelsesverdig høy prosent. Sårprosenten var skremmende - mange var opp til 5-6 ganger ut og inn på lasarettene. Jeg tror vi kan fastslå at ingen nordmenn noensinne har opplevd så harde kamper, med så store tap. Danskene gikk det for øvrig enda mye verre utover - ca. 8.000 som kjempet på Østfronten falt 4.240. Det forteller noe om den fryktelige krigen. Enda mer forteller det kanskje at av 65 tyske Waffen SS-generaler falt 30.

SOSIAL OVERKLASSE

«Hvordan var de norske frontkjemperne?»

«De alt overveldende var liberalister og de drog til fronten for å kjempe mot bolsjevikene - mot faren fra øst. Svært mange var unge - over halvparten fekkald mellom 16 og 20 år. Disse hadde selvsagt ikke noe gjennomtenkt ideologisk belegg for å melde seg, de kom så å si uten utvalg fra nazistiske hjem og miljø.

Av de eldre hadde mange artium og høyskoleutdannelsen, utholdsmessige mange var studenter vil jeg si. Særlig kvote kunne sivilingeniørene oppvise, ellers var det mange filologer, jurister, lærere, og med teologer og prester.

Hva kunne grunnen være til så mange med sivilingeniørstudiet bak seg ble frontkjemperne?

«Jeg vet ikke, men de er jo typiske teknokrater og ble kanskje lett begeistret for det nazistiske tagtstyre.

«Hva slags miljø kom de fra?»

«I mitt utvalg kom de stort sett fra det jeg vil kalle en sosial overklasse. At de var eventyrere, berme og helst kriminelle er totalt uriktig. Av «mine» 370 var bare to kriminelt belastet. Den ene ble seinere dømt av krigsrett som «leser og skutt» i tysk fangeleir.

BOLSJEVIKANGST

Alle kom fra nazistiske miljøer - NS og andre høyerradikale bevegelser fra mellomkrigsårene, som Fedrelandslaget og Bygdefolkets Krisehjelp. De var med i NSs ungdomsbevegelse, NSUF. Vokste kort sagt opp i en nazistisk ghetto og hadde ingen mulighet for å finne seg til rette utenfor miljøet. Forbausende mange hadde tysk mor. Bare rent urntaksvist klarer noen å bryte ut, men vi hadde en del eksempler på brødre som havnet på hver sin front. Liksom det var hele brødrøflokker som drog til Østfronten, og falt.

Men det var også en del som ikke var nazister, som bare var oppatt av faren fra øst og livredde at bolsjevikene skulle ta oss. Mange av disse kjempet også i Finland. Sin bolsjevikangst fikk de fra læsning av avisene. Flere nevner også Victor Mogens utenrikspolitikk i radde.

«Hvor kom de fra rent geografisk?»

GEOGRAFISK SPREDNING

«Oslo, Vestre Akar, nesten ingen fra Østre Akar, Drammen, Stange, Bergen, Trondheim. Videre fra Østerdalen, bygder som Slange og Nes på Hedemarken, bygdene rundt Gjøvik, Nedre Telemark. Jeg tror kort sagt vi kan si at de fleste kom fra steder der det var sterk politisk polarisering.

Der kommunistene stod sterkt var det også mange nazister. Kommunistene, og dermed Sovjet, ble et bokstavelig spøkelse der man hadde opplevd konfrontasjoner som for eksempel under Julussa- og Randsfjordkonflikten. La meg skylde inn at jeg kjenner igjen mye av den samme polariseringen i vårt politiske miljø i dag. Mye av den samme trammaningen av faren fra øst.

«Distrikter som utmerket seg ved å ikke rekruttere frontkjemperne?»

«Først og fremst Vestlandet. Og indre strøk av Sørlandet. Og det var altså bare idealister som meldte seg?»

«Mitt materiale må tolkes slik. De ville kjempe mot bolsjevikene, og for å nyordne Europas under tysk ledelse, der Norge skulle

få en stor plass. Det er et lite unntak når det gjelder rekrutteringen fra Nord-Norge. Der var det en del som levde i slik nød at de meldte seg rett og slett for å overleve. De hadde ingen politisk bevissthet, ingen ideologi.

APNE OG ÆRLIGE

«Var det ikke også en god del begjæring for det militære ved nazismen, for disiplin, prestisjonen?»

«Jovisst. Mange var imponert over nettopp slike sider, og var oppatt av uniformer, faner, solkorset - hele det rituelle apparat. Ikke minst gjaldt dette offiserer. Oberst Konrad Sundlo Laks hadde en hel menighet i Narvik. Medlemmene av denne var svært nazistiske i sin mentalitet.

«Hvilket inntrykk gir disse De har intervjuet nå, 35 år etter at de var frontkjemperne?»

«Jeg må si at de virker åpne og ærlige. Det de sier må selvsagt sees og vurderes i lys av at de har behov for å rettferdiggjøre seg, forståelig nok. Jeg har møtt dem som likemann, det har ikke vært min oppgave å demme, like bli som å trikjerne eller renvaske. Det som går igjen hos alle er at de mente, ja, de var overbevist om at krigen her i Norge sluttet sommeren 1940. Ergo meldte de seg frivillig og hadde ikke mye lov til det som de som drog til England.

IKKE MANGE NAZISTER

«Holder de fortsatt på at det de gjorde var riktig?»

«Mange gjør det. De anser stadig Sovjet som hovedfienden. En oppfatning som jo stadig understøttes i massemedia. Enkelte sier: Vi kjempet den riktige krigen 35 år for tidlig.

«Er de fortsatt nazister?»

«Ikke mange. De er klar over at NS og Quisling spilte fallitt. Interessant er det at så å si alle gir uttrykk for at det ville være utenkelig for dem å kjempe mot England, mot Vestmaktene. Det var Sovjet, bolsjevikene de skulle slåss mot. Et annet forhold som har oppatt meg er det engilvorstempele mange frontkjemper fikk på seg - eller fleste tilfelle uten grunn - selv jeg er lo. bausest over hvor få av dem som

Politikompagni av Den Norske Legion paraderer for Quisling uten Slottet før avreisen til Østfronten i 1942.

har deltatt i tortur og grusomheter mot landsmenn. Det var noe vi st rønselig over deres holdning - de sloss med blanke våpen. Det var et helt annet klientel som ble Gestapos håndtngere.

YTTERSTE NØD

«Hvordan har de det i dag, har de klart å tilpasse seg, gi inn igjen i samfunnet?»

«Både og. De føler seg ikke 100 prosent godtatt, og er ikke selv ferdige med sin fortid. Selv om

mange har vært flinke til å gjø opp med seg selv og bygge et en ny tilværelse. Etter krigen ble det helt nødvendig for dem til et samhold, for å overleve rett og slett. De hadde get jævl, sæst, ble ribber for all og levde lenge den ytterste nød. Pleuritt og t berkulose var ikke sjelden frontkjemperfamilier de årene. D levde i en ghetto av meningsfelle. En god del har ennå ikke komnt ut av den, sier Svein Blindheim.